

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav anglistiky a amerikanistiky
Náměstí J. Palacha 2, 116 38 Praha 1, Tel. 02-21619341, Fax 02-21619382

Orkida Borshi, A Comparison of Progressive Forms in English and Albanian. Diplomová práce.
UK FF, Praha, Ústav anglistiky a amerikanistiky, květen 2007
Posudek vedoucího diplomová práce

Ačkoli kontrastivní přístup je pro naše pracoviště základním metodologickým východiskem, diplomová práce srovnávající gramatický jev v angličtině a albánštině je poměrně výjimečným jevem. Téma práce vyplynulo z jazykové kompetence diplomandky, jejího zájmu o albanologie a i z možností, které nabízel její studijní pobyt na Sorbonně v Paříži. Skutečnost, že angličtina a albánština jsou indoevropské jazyky a že v obou se mluví o průběhových tvarech sloves, přirozeně vede k otázce, v čem jsou si průběhové konstrukce v těchto jazycích podobné, v čem se rozcházejí a v jakém jsou vztahu při překladu z jednoho jazyka do druhého.

Koncepci práce odsouhlasil albanolog, doc. Pavel Novák, který měl zároveň působit jako konzultant a oponent. Okolnosti se bohužel vyvinuly jinak a po nečekaném úmrtí doc. Nováka nezbylo, než práci dokončit a posoudit bez specialisty. Práci provázely i další problémy. Ukázalo se, že ani knihovna pařížské Sorbonny nemohla poskytnout materiály (zejména primární literaturu) v potřebném rozsahu a že tuto literaturu je mimo Albánii velmi obtížné získat. V průběhu práce se dále ukázalo, že studie je v určitém smyslu předčasná, uvážíme-li, že srovnání gramatického jevu ve dvou jazycích by mělo vycházet z již existujícího zevrubného popisu tohoto jevu v obou těchto jazycích. V tomto ohledu panuje mezi angličtinou a albánštinou značná asymetrie – zatímco v angličtině je systém průběhových časů vcelku podrobně popsán a prozkoumán, v albánštině jde spíše o kusé a dílčí postřehy a jak se zdá, žádná soustavná studie o povaze a postavení průběhové konstrukce zde dosud neexistuje. Diplomandka se tak ocitla v dvojnásob svízelné situaci: musela se vyrovnat s nedostatkem primární i sekundární literatury a dříve než přistoupila k vlastnímu srovnávání mezi angličtinou a albánštinou, musela se pokusit do určité míry vyrovnat s nedostatkem popisu průběhových konstrukcí v albánštině.

Netřeba zdůrazňovat, že vymezovat málo prozkoumaný gramatický jev v jazyce je jako každý průkopnický čin práce velmi náročná. Znamená to pečlivě hodnotit jazykové doklady a hledat různá řešení bez ohledu na názory předchůdců a zaujmout vlastní stanovisko (představuje *po* aglutinační syntetický prvek nebo jde o volnou prepozici či prefix nebo jen o příležitostnou adverbiální částici?). To samozřejmě výrazně přesahuje rámec a cíl diplomové práce a vyžaduje to značnou odbornou zkušenost. Tím chci říci, že pokud má po přečtení diplomandčiny studie čtenář dojem, že práce přináší více otázek, než na kolik jich odpovídá, je to dojem správný, ale příčiny je třeba hledat jinde.

Diplomová práce má standardní strukturu: teoretická část mapuje problematiku průběhových forem v obou jazycích, vlastní studie je rozdělena na část albánsko-anglickou a anglicko-albánskou. v nichž je v zásadě zkoumána distribuce průběhových forem ve výchozím jazyce a jejich ekvivalenty v cílovém jazyce (v případě albánské konstrukce i potenciální restriktce v osobě, čísle, polaritě a větném typu). Implicitní předpoklad zněl, že přes specifika v každém jazyce by si výskyt albánských a anglických průběhových forem měl do značné míry odpovídat, mají-li v obou jazycích obdobnou funkci a postavení. Tento předpoklad se naplnil jen zčásti. Především se ukázalo, že ze dvou uváděných albánských průběhových konstrukcí analytická konstrukce s *jam-duke*, která je na rozdíl od konstrukce s *po* možná ve všech časech, prakticky absentuje (a to v míře, kterou nemohou vysvětlit ani stylistické rozdíly mezi excerpovanými texty) a jako ekvivalent anglických průběhových forem je bezvýznamná. Dále se ukázalo, že albánské průběhové formy jsou ze 2/3 překládány průběhovým anglickým tvarem (neshoda ve zbývajících třetině přitom většinou spadá na vrub překladu), kdežto přes 70 % zkoumaných anglických průběhových forem má albánské ekvivalenty bez průběhové částice *po* (i když pokus o doslovný překlad s pomocí *po* ukázal, že je

to v mnoha případech možné). Z výsledků tedy vyplývá, že distribuce průběhových forem v obou jazycích je přinejmenším asymetrická a že albánština se nápadně často obejde bez explicitního vyjádření průběhivosti tam, kde je její užití v angličtině nezbytné. Autorka proto konstatuje, že albánské průběhové formy se jeví spíše jako prostředek lexikální než gramatický.

Pokud jde o teoretickou část, stojí za zmínku, že také pohled na anglické průběhové formy se postupně vyvíjel. Srovnání jejich popisu v českých mluvnicích, např. J.V. Sládkově z r. 1902 (Průpravná mluvnice anglického jazyka) a mluvnicí Duškové, ukazuje, že zatímco u Sládka jsou průběhové formy zmiňovány okrajově jako fakultativní sémantická modalita (děj trvácí a pokračovací a tvar počínavý), v Duškové jsou již plně integrovány do temporálního systému a korelovány s českým videm. Domnívám se, že předložená diplomová práce k procesu postupného formování pohledu na místo průběhových konstrukcí v gramatickém systému albánštiny svým způsobem nepochybně přispěla. Zároveň by bylo dobré ověřit, zda o problematice průběhových forem nepsali také čeští albanologové (J. U. Jarník, V. Buben). Další literatura, kterou by v případě rozšíření studie bylo možná užitečně prostudovat, ale během práce ji vedoucí práce nepřipomínal, protože není (snadno) přístupná a pro dané účely nutná:

Hamp, E.P., "Albanian," in Thomas A. Sebeok (ed.), *Current Trends in Linguistics*, vol. 9 (1972), pp. 1626–92, a review of work since 1918, with copious bibliography.

Buchholz, O., W. Fiedler (1987), *Albanische Grammatik*, Leipzig.

Newmark L., P. Hubbard, and Peter Prifti (1982), *Standard Albanian, a reference grammar for students*, Stanford, CA.

Základní připomínky k materiálové studii jsou nabíledni: malá velikost zkoumaného vzorku; možný vliv značné stylistické odlišnosti zkoumaných textů na výsledky studie. Část z nich anticipuje autorka již v práci. Stejně tak je zřejmé, že zkoumaný vzorek mohl být daleko podrobněji analyzován. Rozsah práce by se tím ovšem výrazně zvětšil. Kromě jiného by mě zajímalo povaha částice: lze oddělit *po* od finitního tvaru slovesa vsunutím jiné částice nebo dalšího větného členu (jinými slovy jde o prostředek analytický nebo spíše syntetický pouze graficky oddělený)? Také by možná bylo zajímavé přiblížit, proč sémantika prostého minulého času v albánštině blokuje průběhovou konstrukci s *po*, ale s konstrukcí *duke* lze vyjádřit průběhivost i v tomto čase.

Pokud jde o jazykovou stránku, mohu s uspokojením konstatovat, že se podařilo anglický text v drtivé většině zbavit galicizmů a některých dalších nešvarů. Také z formálního hlediska, tj. typografického uspořádání a strukturního aparátu text plně odpovídá požadavkům na diplomové práce. Díky pečlivému zpracování se v textu objevují prepisy a stylistické neobratnosti poměrně zřídka, např.:

57/3↓: part the research > part of the research

65/2↑: dosažitelná > dosaditelná

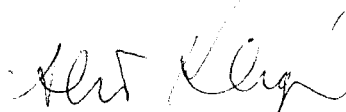
65/33↓: a to i přes žádnou restrikcí > a to i přesto, že není omezena žádnou restrikcí

66/2↑: slovesný tvar vítězí – poněkud připomíná Husovo super omnia vincit veritas

Závěr: Téma předložené diplomové práce se ukázalo mnohem náročnější než si vedoucí práce i autorka dokázali na začátku představit. V důsledku toho je zpracování z odborného hlediska striktně vzato schematičtější a povrchnější, než by problematika vyžadovala. Na druhé straně se i přes to podařilo autorce shromáždit důležitý materiál a dospět k cenným a originálním zjištěním.

Konstatuji, že její práce, která je možno říci průkopnická a svým zaměřením ojedinělá, splnila zadaný úkol a všechny náležitosti očekávané od diplomové práce. Z toho důvodu doporučuji práci k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu se přikláním k hodnocení velmi dobře až výborně.

V Praze dne 16. května 2007

prof. PhDr. Aleš Klégr